

Identifying Dimensions and Components of Cultural Citizen Drivers

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Abazar Ghafari Lashkanari¹

Hassan Ali Aghajani^{2*}

Marzieh Gorji Poshti³

Mohammad Javad Taghipurian⁴

How to cite this article

Abazar Ghafari Lashkanari, Hassan Ali Aghajani, Marzieh Gorji Poshti, Mohammad Javad Taghipurian, Identifying Dimensions and Components of Cultural Citizen Drivers, *Journal of Islamic Life Style Centered on Health*, 2022:5(4): 500-508.

1. PhD student, Department of Public Administration, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Public Administration, Mazandaran University, Mazandaran, Iran. (Corresponding Author).

3. Assistant Professor, Department of Sociology, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran.

4. Assistant Professor, Department of Public Administration, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: aghajai@umzac.ir

Article History

Received: 2021/09/12

Accepted: 2021/12/20

Published: 2022/03/16

ABSTRACT

Purpose: Cultural citizenship is a requirement for sustainable development in different societies and cultures. Therefore, the aim of this research was to identify the dimensions and components of cultural citizen drivers.

Materials and Methods: This study was applied in terms of purpose and qualitative in terms of execution method. The research community was the experts of cultural citizens and related articles, according to the principle of theoretical saturation, 22 experts and 46 articles were selected as a sample with the purposeful sampling method. The research tools were note-taking of articles and semi-structured interviews with experts, whose content validity was calculated as 0.49 according to the opinion of experts, and their reliability was calculated as 0.89 with the method of agreement coefficient between two coders. Data were analyzed by thematic analysis method in Maxqda software.

Findings: The findings showed that 12 dimensions and 49 components were identified for cultural citizen drivers. The dimensions of cultural citizen drivers include cultural/social (7 components), responsibility (5 components), citizen participation (6 components), citizen identity (2 components), interpersonal trust (2 components), media development from mass communication (3 components), Tendency to follow the law (3 components), tendency to adhere to laws (5 components), social and cultural responsibility (6 components), economic and social status (3 components), cultural tendencies (5 components) and acceptance of social capital (2 component) were

Conclusion: Many dimensions and components were identified for the drivers of cultural citizenship, which can be used to take an effective step towards sustainable development.

Keywords: Cultural Citizen, Cultural/Social, Citizen Participation, Cultural Tendencies.

کلید واژه‌ها: شهروندی فرهنگی، فرهنگی/ اجتماعی، مشارکت شهروندی، گرایش‌های فرهنگی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۲۹

* نویسنده مسئول: aghajai@umzac.ir

مقدمه

شهروندی از مهم‌ترین ایده‌های اجتماعی است که برای کمک به شناخت بهتر جامعه، روابط درونی آن و هدایت رفتارها و کنش‌ها بوجود آمده است و تجربه شهروندی تنها به پایگاه حقوقی فرد بستگی ندارد، بلکه به روابط بین افراد و گروه‌های اجتماعی نیز وابسته می‌باشد (۱). شهروندی یک مفهوم و فرآیند مربوط به تمام عمر است و همه افراد در طول زندگی خود نیازمند یادگیری مهارت‌هایی برای شهروندی در زندگی می‌باشند (۲). شهروندی پیوند میان فرد و جامعه را در قالب حقوق، تعهدات و مسئولیت‌ها منعکس و چارچوبی را برای تعامل افراد، گروه‌ها و نهادها فراهم می‌کند. در واقع، شهروندی مجموعه‌ای از قوانین رسمی و عرفی است که علاوه بر امکان حضور و دخالت جدی شهروندان در امور سیاسی جامعه خویش موجب حفظ صیانت از اصول اساسی حیات انسانی آنها و بهره‌مندی از شرایط و امکانات رفاه اجتماعی در تنظیم روابط افراد با یکدیگر و تعامل ملت و دولت می‌شود (۳). پس، شهروندی یک موقعیت فعالانه است که همزمان هم حقوق و هم تکالیفی را برای هر یک از شهروندان در نظر می‌گیرد. در نتیجه، شهروندی در عین حال که مجموعه حقوقی را برای شهروندان معین می‌کند و آنها را بدون استثنا از این حقوق بهره‌مند می‌سازد، تکالیفی را نیز برای آنها متصور می‌شود که باید توسط شهروندان انجام شود؛ به طوری که این حقوق و تکالیف لازم و ملزوم یکدیگر هستند و هیچ‌یک را نمی‌توان بدون دیگری تصور کرد (۴). شهروندی مقوله‌ای جدا از فرهنگ نیست و برای داشتن شهروند فعال باید معنای شهروندی برخاسته از فرهنگ شهروندان باشد، نه صرف ملاحظات حقوقی یا تاکید بر آرمان‌های ایدئولوژیک و شهروندان علاوه بر نیازهای اجتماعی، اقتصادی و مدنی نیازهایی در زمینه فرهنگ دارند که شهروند مدنی، سیاسی و اجتماعی نمی‌تواند نیاز فرهنگی آنها را پوشش دهد. به همین دلیل مفاهیمی مانند حقوق فرهنگی، شهروندی فرهنگی و فرهنگ شهروندی مطرح شده است (۵).

فرهنگ به افراد هویت می‌بخشد و باعث کنش متقابل میان آنها می‌شود که شامل مجموعه‌ای از باورها، نگرش‌ها و اعتقادهای درونی یک گروه یا جامعه نشان‌دهنده شیوه زندگی آنها می‌باشد (۶). موقعی که شیوه زندگی جامعه بر مبنای فرهنگ قوی علمی و توسعه‌یافته شکل بگیرد به راحتی می‌توان بنیادهای توسعه پایدار را بسط‌سازی کرد (۷). بنابراین، فرهنگ شامل مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها، اعتقادات، آداب و رسوم، ابزارها و فنون مختلف، پوشش، مسکن و تمدن‌های یک جامعه است (۸). از نیمه دوم قرن بیستم به بعد اهمیت فرهنگ در جوامع انسانی مضاعف پیدا کرد و این اهمیت ناشی از مجموعه تحولاتی بود که برخی از آنها شامل شکست نظریه‌ها و برنامه‌های توسعه اقتصادگرا، ظهور نظریه‌ها و

اباذر غفاری لشکناری^۱

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت دولتی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.

حسنعلی آقاجانی^{۲*}

استادیار، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران. (نویسنده مسئول).

مرضیه گرجی پشته^۳

استادیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.

محمد جواد تقی پوریان^۴

استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.

چکیده

هدف: شهروندی فرهنگی لازمه توسعه پایدار در جوامع و فرهنگ‌های مختلف است. بنابراین، هدف این پژوهش شناسایی ابعاد و مولفه‌های پیشران‌های شهروندی فرهنگی بود.

مواد و روش‌ها: این مطالعه از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا کیفی بود. جامعه پژوهش خبرگان شهروندان فرهنگی و مقاله‌های مرتبط بودند که طبق اصل اشباع نظری ۲۲ نفر از خبرگان و ۴۶ مقاله با روش نمونه‌گیری هدفمند به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش یادداشت‌برداری از مقاله‌ها و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان بود که روایی محتوایی آنها با نظر خبرگان ۰/۴۹ و پایایی آنها با روش ضریب توافق بین دو کدگذار ۰/۸۹ محاسبه شد. داده‌ها با روش تحلیل مضمون در نرم‌افزار Maxqda تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که برای پیشران‌های شهروندی فرهنگی ۱۲ بعد و ۴۹ مولفه شناسایی شد. ابعاد پیشران‌های شهروندی فرهنگی شامل فرهنگی/ اجتماعی (۷ مولفه)، مسئولیت‌پذیری (۵ مولفه)، مشارکت شهروندی (۶ مولفه)، هویت شهروندی (۲ مولفه)، اعتماد بین‌شخصی (۲ مولفه)، توسعه رسانه‌ها از ارتباطات جمعی (۳ مولفه)، گرایش به پیروی از قانون (۳ مولفه)، گرایش به پابندی به قوانین (۵ مولفه)، مسئولیت اجتماعی و فرهنگی (۶ مولفه)، وضعیت اقتصادی و اجتماعی (۳ مولفه)، گرایش‌های فرهنگی (۵ مولفه) و پذیرش سرمایه اجتماعی (۲ مولفه) بودند.

نتیجه‌گیری: ابعاد و مولفه‌های بسیاری برای پیشران‌های شهروندی فرهنگی شناسایی شدند که با استفاده از آنها می‌توان گام موثری در جهت توسعه پایدار برداشت.

برنامه‌های توسعه فرهنگ‌گرا، فرهنگی‌شدن امر اقتصادی، ظهور تکنولوژی‌های ارتباطی مثل اینترنت و ماهواره، اهمیت یافتن رسانه‌ها، ظهور صنایع فرهنگی مثل صنعت علم، فرهنگی‌شدن امور سیاسی و ظهور شهروند فرهنگی بودند (۹).

شهروند فرهنگی تحت تاثیر دو مفهوم شهروند و فرهنگ است که شکل‌دهنده سبک کلی زندگی فرد و هدایت‌کننده نحوه تعاملات با دیگران می‌باشد (۱۰). به عبارت دیگر، شهروند فرهنگی مقوله‌ای فرهنگی است که مجموعه‌ای از قوانین، مقررات و توانمندی‌های اکتسابی تک تک افراد را دربرمی‌گیرد و با تصحیح رفتارها زمینه‌های لازم را برای رشد و توسعه جامعه فراهم می‌آورد. بنابراین، شهروند فرهنگی سبک زندگی انسان در قالب فرهنگ و متأثر از نیازهای گذشته، حال و آینده می‌باشد (۱۱). شهروند فرهنگی از قرن نوزدهم میلادی همزمان با جوامع مدنی و دولت‌های ملی شکل گرفته است و این پدیده با جدی‌شدن مساله جهانی‌شدن در دهه‌های اخیر از مهم‌ترین مسائل اجتماعی معاصر می‌باشد. چون که لازمه حل مسائل مختلف جوامع، بحران‌های شهرنشینی و اصلاح رفتار شهروندان وجود فرهنگ مناسب شهرنشینی و فرهنگ شهروندی است (۱۲). شهروند فرهنگی را می‌توان نگاهی فراهستی‌شناسانه به شهروندی دانست که تفاوت‌های گروهی و فرهنگی را تأیید می‌کند (۱۳). مفهوم شهروند فرهنگی تحت تاثیر ساخت‌های ذهنی و گرایش‌های فرهنگی افراد است و انسان‌ها از طریق آنها با جهان اجتماعی برخورد می‌کنند. زیرا انسان‌ها مجهز به یک رشته طرح‌های ذهنی هستند که با آنها جهان اجتماعی را ادراک، ارزیابی و ارزشگذاری می‌کنند و این موارد بر عملکرد آنها تاثیر می‌گذارد (۱۴). شهروندی فرهنگی ناظر و متکی بر چند واقعیت اجتماعی است. یکی اینکه سازه‌ای اجتماعی و تابعی از بستر اجتماعی و زمینه فرهنگی جامعه است. بنابراین، توجه به تنوع و تفاوت فرهنگ‌ها و لزوم وجود آنها ضروری است. دیگری اینکه مفهومی پویا است. بنابراین، با توجه به تحولات تکنولوژیک، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی معنا و مفهوم شهروندی دگرگون می‌شود (۱۵). این سازه دارای بنیان‌های فرهنگی است و مجموعه‌ای از ارزش‌های اجتماعی مانند مساوات‌طلبی، آزادی، فردگرایی، مردم‌سالاری و مسئولیت‌پذیری مدنی و نظام‌های معنایی ایدئولوژیک مانند لیبرالیسم آن را تأیید و از آن حمایت می‌کند. در نتیجه، شهروندی فرهنگی در یک بیان واضح ناظر به تأمین حقوق فرهنگی شهروندان و بالطبع دادن تکلیف به آنها است (۱۶).

پژوهش‌هایی هرچند اندک درباره ابعاد و مولفه‌های شهروند فرهنگی انجام شده که در ادامه تشریح می‌شوند. برای مثال سمنانی و همکاران (۱۴۰۰ الف) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که در الگوی شهروند فرهنگی پدیده محوری شامل شهروند مدنی، شهروند اخلاق‌مدار، شهروند سالم، شهروند مطالعه‌گر و شهروند خلاق، شرایط علی شامل سرمایه فرهنگی، هویت اجتماعی، هوش فرهنگی، اهداف فرهنگی، مشارکت فرهنگی، تعاملات خانوادگی، مصرف رسانه، حقوق فرهنگی، تفاوت‌های فرهنگی و امنیت فرهنگی، استراتژی‌ها شامل هویت‌مداری، اخلاق‌مداری، مشارکت و همدلی، سلامت و خلاقیت، شرایط زمینه‌ای شامل ترافیک سلامت، بخش

خصوصی، سازمان‌های مردم‌نهاد، برگزاری جشنواره، کارگاه‌های آموزشی، برنامه‌های فرهنگی، کاهش آسیب‌های اجتماعی، مهارت زندگی مشاوره، حمل و نقل ورزش و مکان‌های تاریخی پایگاه اقتصادی، شرایط مداخله‌گر شامل عوامل خارجی و عوامل داخلی و پیامدهای آن شامل افزایش بنیه اعتقادی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، مقبولیت اجتماعی، اعتماد عمومی بین شهروندان، نظم عمومی و ارتقای کارآفرینی اجتماعی بود (۵). سمنانی و همکاران (۱۴۰۰ ب) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که عوامل اثرگذار بر شهروند فرهنگی شامل سرمایه فرهنگی، هویت اجتماعی، هوش فرهنگی، اهداف فرهنگی، مشارکت فرهنگی، تعاملات خانوادگی، مصرف رسانه، حقوق فرهنگی، تفاوت‌های فرهنگی و امنیت فرهنگی و پیامدهای شهروند فرهنگی شامل افزایش بنیه اعتقادی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، مقبولیت اجتماعی، اعتماد عمومی بین شهروندان، نظم عمومی و ارتقای کارآفرینی اجتماعی بودند (۱۷).

تیموری و همکاران (۱۴۰۰) ضمن پژوهشی برای توسعه فرهنگ شهروندی ۶ بعد و ۲۳ مولفه شناسایی کردند؛ به طوری که ابعاد شامل فرهنگ و شهروندی (با ۳ مولفه فرهنگ، شهروندی و فرهنگ شهروندی)، مدیریت شهری و شهرداری (با ۴ مولفه فرهنگ شهری، وظایف دستگاه‌های متولی، منابع فرهنگی و وظایف مدیریت شهری و شهرداری)، تربیت و آموزش شهروندی (با ۲ مولفه تربیت و آموزش)، اخلاق شهروندی (با ۳ مولفه مفهوم اخلاق شهروندی، رفتار شهروندی و عناصر اخلاق شهروندی)، حقوق شهروندی (با ۳ مولفه مفهوم حقوق شهروندی، و ویژگی حقوق شهروندی و ابعاد مشارکت، هدف مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها، اشکال مشارکت اجتماعی، کارکرد مثبت مشارکت مردمی در امور شهری، الگوی مشارکتی در اداره امور شهری، تبیین مشارکت شهروندان، موانع و تنگناهای مشارکت شهروندی و علل عدم توسعه فرهنگ شهرنشینی) بودند (۱۸). خان‌محمدی هزاوه و همکاران (۱۳۹۹) ضمن پژوهشی گزارش کردند فرهنگ شهروندی اسلامی - ایرانی شامل ابعاد حقوقی فرهنگ شهروندی (با مولفه‌های حقوق سیاسی شهروندی، حقوق اجتماعی شهروندی، حقوق اقتصادی شهروندی، حقوق مدنی شهروندی و حقوق الکترونیکی شهروندی)، وظایف اجتماعی شهروندی (با مولفه‌های وظایف اجتماعی شهروندی، وظایف سیاسی شهروندی، وظایف قانونی شهروندی، وظایف الکترونیکی شهروندی و وظایف اخلاقی و دینی شهروندی) و ارزشی فرهنگ شهروندی (با مولفه‌های ارزش‌های انسانی و اخلاقی شهروندی، ارزش‌های دینی شهروندی و ارزش‌های اجتماعی شهروندی) بود (۱۹). بهرامی و همکاران (۱۳۹۸) عوامل موثر بر فرهنگ شهروندی را شامل پایگاه اقتصادی - اجتماعی، آگاهی از حقوق شهروندی، میزان استفاده از رسانه‌های جمعی، گرایش به تعلقات قومی - طایفه‌ای، پنداشت از عملکرد نظام سیاسی، هویت اجتماعی، احساس امنیت اقتصادی و اعتقاد اجتماعی معرفی نمودند (۲۰). احمدی و علی‌پور (۱۳۹۷) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که مولفه‌های فرهنگ شهروندی شامل دانش مدنی، نوع‌دوستی، مدارای اجتماعی، زمینه‌های خانوادگی، ترجیحات ارزشی، هویت

جهت مصاحبه با خبرگان طراحی و به تأیید اساتید رسید. پس از آن اقدام به شناسایی خبرگان شهروندان فرهنگی بانک‌های دولتی شد و در صورت داشتن شرایط ذکر شده در بالا به‌عنوان نمونه انتخاب و برای آنها شرایط پژوهش (از جمله زمان و مکان مصاحبه، ضبط مصاحبه و غیره) و اهمیت و ضرورت آن بیان و درباره رعایت ملاحظات اخلاقی توسط پژوهشگر اطمینان داده شد. مصاحبه‌ها در مکان و زمان از قبل تعیین شده به‌صورت انفرادی انجام و در پایان از خبرگان به دلیل وقت گذاشتن جهت پژوهش و در اختیار گذاشتن اطلاعات خود درباره پیشران‌های شهروندی فرهنگی قدردانی شد.

ابزارهای پژوهش حاضر یادداشت‌برداری از مقاله‌ها و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان بود. برای این منظور با کمک یک همکار پژوهشی تلاش شد تا ابعاد و مولفه‌های پیشران‌های شهروندی فرهنگی گزارش شده در ۴۶ مقاله شناسایی و یادداشت شود. همچنین، تلاش شد با استفاده مصاحبه با خبرگان (۲۲ نفر) به‌صورت انفرادی ابعاد و مولفه‌های پیشران‌های شهروندی فرهنگی شناسایی و ثبت گردد. مصاحبه‌ها به‌صورت انفرادی در مکان و زمان از قبل تعیین شده انجام و فرآیند آن به این صورت بود که پس از پرسیدن سوال اول، مصاحبه‌شونده آزاد بود که در چارچوب سوال خواسته شده به آن پاسخ دهد و در صورت خروج از چارچوب سوال موردنظر فرد مصاحبه‌کننده مجدد سوال را می‌پرسید یا اینکه از سوال‌های هدایت‌کننده استفاده می‌کرد. پس از پاسخگویی به سوال اول، فرآیند فوق برای سایر سوال‌ها نیز تکرار و مصاحبه‌کننده علاوه بر یادداشت ابعاد و مولفه‌های پیشران‌های شهروندی فرهنگی، مصاحبه‌ها را همان‌طور که قبلاً با خبرگان هماهنگ شده بود، جهت بررسی مجدد ضبط کرد. مدت زمان مصاحبه با هر یک از خبرگان ۲۰ الی ۴۰ دقیقه بود. لازم به ذکر است که روایی محتوایی یافته‌های این پژوهش با نظر خبرگان غیرعضو در پژوهش حاضر ۰/۴۹ و پایایی آنها با روش ضریب توافق بین دو کدگذار ۰/۸۹ محاسبه شد.

داده‌های حاصل از یادداشت‌برداری از مقاله‌ها و مصاحبه با خبرگان پیشران‌های شهروندی فرهنگی با روش تحلیل مضمون در نرم‌افزار Maxqda تحلیل شدند.

یافته‌ها

خبرگان پژوهش حاضر ۲۲ نفر بودند که تعداد و درصد اطلاعات جمعیت‌شناختی آنها شامل تحصیلات، سمت و سابقه کاری در جدول ۱ قابل مشاهده است.

اجتماعی، آموزش شهروندی، رفتار مدنی، مسئولیت‌پذیری و رعایت قانون بودند (۲۱). ال- سابیلا و همکاران (۲۰۱۵) ضمن پژوهشی ابعاد مفهوم شهروندی را شامل چهار بعد هویت، وفاداری، تکثر و آزادی و مشارکت سیاسی شناسایی کردند (۲۲).

مطالعه رفتار و فرهنگ جوامع مختلف از دیرباز مورد توجه اندیشمندان رشته‌های مختلف بوده و هست و با انجام پژوهش‌هایی درباره مفهوم شهروندی فرهنگی و استفاده از نتایج آنها و کاربست آنها در جامعه می‌توان زمینه را برای توسعه پایدار فراهم ساخت. با اینکه مدت زمان زیادی از ارائه مفهوم شهروندی فرهنگی می‌گذرد، اما پژوهش‌های اندکی در ایران و جهان به بررسی ابعاد و مولفه‌های آن پرداختند که نیاز است در این زمینه پژوهش‌های بیشتری انجام شود. نکته حائز اهمیت دیگر اینکه نتایج این پژوهش می‌تواند برای متخصصان و برنامه‌ریزان بهبود فرهنگ جامعه تلویحات کاربردی بسیاری داشته باشد و آنان بر اساس نتایج این پژوهش و سایر پژوهش‌های مرتبط با شهروندی فرهنگی برنامه‌های موثری در راستای بهبود شهروندی فرهنگی طراحی کنند و گام موثری در تحقق آن بردارند. با توجه به مطالب مطرح‌شده پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سوال است که ابعاد و مولفه‌های پیشران‌های شهروندی فرهنگی کدامند؟

مواد و روش‌ها

این مطالعه از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا کیفی بود. جامعه پژوهش خبرگان شهروندان فرهنگی بانک‌های دولتی و مقاله‌های مرتبط بودند که طبق اصل اشباع نظری ۲۲ نفر از خبرگان و ۴۶ مقاله با روش نمونه‌گیری هدفمند به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. در روش نمونه‌گیری هدفمند، مواردی به‌عنوان نمونه انتخاب می‌شوند که بتوانند بیشترین کمک را به پژوهشگران در دستیابی به بیشترین، بهترین و مناسب‌ترین نتایج کنند. لازم به ذکر است که برای انتخاب خبرگان شرایطی در نظر گرفته شد که شامل حداقل تحصیلات کارشناسی، حداقل سابقه کاری ۵ سال، تمایل جهت شرکت در پژوهش، عدم وقوع رخداد‌های تنش‌زا مانند طلاق و مرگ نزدیکان در سه ماه گذشته، عدم ابتلا به کووید-۱۹ در یک ماه گذشته و موافقت جهت ضبط مصاحبه‌ها بودند.

روند اجرای پژوهش به این صورت بود که ابتدا مقاله‌های مرتبط با شهروندی فرهنگی از طریق سرچ عنوان این کلیدواژه در سایت‌های معتبر داخلی و خارجی شناسایی و سپس چکیده آنها مورد بررسی قرار گرفت و از میان آنها تعداد ۴۶ مقاله به‌عنوان نمونه انتخاب شد و ابعاد و مولفه‌های هر یک با کمک یک همکار پژوهشی یادداشت شدند. در مرحله بعد، بر اساس مبانی نظری سوال‌هایی

جدول ۱. تعداد و درصد اطلاعات جمعیت‌شناختی آنها شامل تحصیلات، سمت و سابقه کاری خبرگان

متغیر	سطوح	تعداد	درصد
تحصیلات	کارشناسی	۸	۳۶/۳۶
	کارشناسی ارشد	۸	۳۶/۳۶
سمت	دکتری تخصصی	۶	۲۷/۲۷
	رئیس دایره استان	۳	۱۳/۶۴

۴۵/۴۵	۱۰	رئیس شعبه	
۳۱/۸۲	۷	معاون شعبه	
۹/۰۹	۲	کارشناس	
۹/۰۹	۲	۱۰-۶ سال	
۳۱/۸۲	۷	۱۱-۱۵ سال	سابقه کار
۴۵/۴۵	۱۰	۲۰-۱۶ سال	
۱۳/۶۴	۳	بالتر از ۲۰ سال	

همان‌طور که در جدول ۱ قابل مشاهده است، بیشتر خبرگان این پژوهش دارای تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد (هر دو با ۳۶/۳۶ درصد)، سمت رئیس شعبه (با ۴۵/۴۵ درصد) و سابقه کار

۱۶-۲۰ سال (۴۵/۴۵ درصد) بودند. ابعاد و مولفه‌های پیشران‌های شهروند فرهنگی در جدول ۲ قابل مشاهده است.

جدول ۲. ابعاد و مولفه‌های پیشران‌های شهروند فرهنگی

ابعاد	مولفه‌ها
فرهنگی/ اجتماعی	۷ مولفه شامل جامعه‌پذیری، آگاهی اجتماعی، دسترسی عادلانه به منابع و فرصت‌ها، سرمایه انسانی، پویایی فرهنگی- اجتماعی، نظام خانواده و حمایت نهادهای اجتماعی و سرمایه اجتماعی
مسئولیت‌پذیری	۵ مولفه شامل کمک به دیگران، مسئولیت در قبال رفتارهای خود و خانواده، اطلاع‌دادن مشکلات سازمانی، انجام امور به بهترین شکل و عدم بی‌تفاوتی
مشارکت شهروندی	۶ مولفه شامل توانایی انجام کار گروهی، جلوگیری از پیش‌داوری و قضاوت عجولانه، اهتمام بیشتر برای حل مشکلات، پذیرش نقد و ارزیابی، حضور فعال در صحنه‌های مختلف اجتماعی و مشارکت در امور عمومی و شهروندی کمک فکری
هویت شهروندی	۲ مولفه شامل انسجام اجتماعی و شبکه روابط اجتماعی
اعتماد بین‌شخصی	۲ مولفه شامل اعتماد به همه افراد و پایبندی به اصول
توسعه رسانه‌ها از ارتباطات جمعی	۳ مولفه شامل استفاده از رسانه ملی، تاثیرگذاری مثبت بر رفتار افراد و تبلیغات درست
گرایش به پیروی از قانون	۳ مولفه شامل احترام جمعی به قوانین، عدم تخطی از قوانین و مجازات افراد متخلف
گرایش به پایبندی به قوانین	۵ مولفه شامل احترام و تساوی فرصت‌ها برای افراد، پذیرش نظم و تبعیت از قانون، رفتار بر اساس اصول اخلاقی و مذهبی، آگاهی از حقوق شخصی و آگاهی از قوانین و مقررات
مسئولیت اجتماعی و فرهنگی	۶ مولفه شامل رعایت اخلاق اسلامی در تعاملات اجتماعی، پایمال‌نکردن حق مردم، احساس مسئولیت و تکلیف، آگاهی از عقاید و دیدگاه‌های اساسی، نگرانی نسبت به آسایش اجتماعی و داشتن روحیه بردباری
وضعیت اقتصادی و اجتماعی	۳ مولفه شامل شرایط مالی، ساختار اجتماعی و جایگاه اجتماعی
گرایش‌های فرهنگی	۵ مولفه شامل حمایت خانواده، تصور مثبت از محیط، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی شهروندان
پذیرش سرمایه اجتماعی	۲ مولفه شامل سرمایه نهادی و سرمایه عینی

همان‌طور که در جدول ۲ قابل مشاهده است، برای پیشران‌های شهروند فرهنگی ۱۲ بعد و ۴۹ مولفه شناسایی شد. ابعاد پیشران‌های شهروند فرهنگی شامل فرهنگی/ اجتماعی (۷ مولفه)، مسئولیت‌پذیری (۵ مولفه)، مشارکت شهروندی (۶ مولفه)، هویت شهروندی (۲ مولفه)، اعتماد بین‌شخصی (۲ مولفه)، توسعه رسانه‌ها از ارتباطات جمعی (۳ مولفه)، گرایش به پیروی از قانون (۳ مولفه)،

گرایش به پایبندی به قوانین (۵ مولفه)، مسئولیت اجتماعی و فرهنگی (۶ مولفه)، وضعیت اقتصادی و اجتماعی (۳ مولفه)، گرایش‌های فرهنگی (۵ مولفه) و پذیرش سرمایه اجتماعی (۲ مولفه) بودند. بنابراین، شبکه مضامین پیشران‌های شهروند فرهنگی در شکل ۱ قابل مشاهده است.

شهروندان تاثیر یکسانی نخواهد داشت و ابعاد دیگری نیز می‌تواند در بهبود وضعیت و ارتقای سطح شهروند فرهنگی تاثیر گذار باشد، اما نبود و افت این ابعاد نیز می‌تواند زمینه را برای افت شهروند فرهنگی در جامعه فراهم سازد و مانع توسعه پایدار شود. بنابراین، برای بهبود وضعیت جامعه و سازمان‌ها لازم است تا به ابعاد متفاوت توجه ویژه‌ای کرد و تا حد زیادی زمینه را برای بروز رفتارها متناسب با فرهنگ جامعه فراهم کرد. علاوه بر آن، پیشنهاد می‌شود که تفاوت‌های فرهنگی افراد و حمایت از همه افراد در جامعه در دستور کار قرار گیرد و روابط مسالمت‌آمیزی بین همه شهروندان برقرار شود. پیشنهاد دیگر اینکه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و انجام امور به شکل صحیح و اعمال مدیریت فرهنگی مد نظر قرار گیرد تا بتوان انتظار شکوفایی فرهنگ و داشتن شهروندانی فرهنگی داشت.

تشکر و قدردانی

از همه کسانی که به نحوی در انجام این مطالعه نقش داشتند قدردانی می‌شود.

References

- Subedi B. (2019). Narrating loss, anxiety and hope: Immigrant youth's narratives of belonging and citizenship. *The Journal of Social Studies Research*; 43(2): 109-121. doi: 10.1016/j.jssr.2018.09.008
- Ma E, Wang YC, Xu S, Wang D. (2022). Clarifying the multi-order multidimensional structure of organizational citizenship behavior: A cross-cultural validation. *Journal of Hospitality and Tourism Management*; 50: 83-92. doi: 10.1016/j.jhtm.2021.12.008
- Mustafa J, Samadi M, Izadi M, Ansariyan F, Rostami Bashmanie M. (2022). A meta-synthesis on the model of Islamic citizenship education based on empirical research. *Journal of Islamic Education*; 17(40): 59-73. doi: 10.30471/edu.2021.7949.2473
- Izogo EE, Mpinganjira M, Ogba FN. (2020). Does the collectivism/individualism cultural orientation determine the effect of customer inspiration on customer citizenship behaviors? *Journal of Hospitality and Tourism Management*; 43: 190-198. doi: 10.1016/j.jhtm.2020.04.001

هفتمین بعد گرایش به پیروی از قانون بود که از طریق سه مولفه احترام جمعی به قوانین، عدم تخطی از قوانین و مجازات افراد متخلف تحقق می‌یابد. بنابراین، برای بهبود گرایش به پیروی از قوانین باید اهمیت قوانین در بین اعضای جوامع و گروه‌ها تقویت کرد، کلیه افراد به‌ویژه مسئولان از قوانین تخطی نکنند و افراد متخلف متناسب با تخطف خود مجازات شوند. هشتمین بعد یعنی گرایش به پایبندی به قوانین از طریق پنج مولفه احترام و تساوی فرصت‌ها برای افراد، پذیرش نظم و تبعیت از قانون، رفتار بر اساس اصول اخلاقی و مذهبی، آگاهی از حقوق شخصی و آگاهی از قوانین و مقررات محقق می‌شود. در نتیجه، جهت گرایش به پایبندی به قوانین باید فرصت‌ها و منابع به‌طور مساوی و یکسان بین افراد تقسیم شود، به همه افراد جامعه احترام گذاشته شود، نظم و تبعیت از قانون مورد پذیرش همه قرار گیرد، اعضای جامع ضمن آگاهی از حقوق شخصی و قوانین متناسب با اصول اخلاقی و مذهبی جامعه رفتار نمایند تا از این طریق زمینه برای بروز شهروند فرهنگی از طریق گرایش به پایبندی به قوانین مهیا شود. نهمین بعد مسئولیت اجتماعی و فرهنگی بود که از طریق شش مولفه رعایت اخلاق اسلامی در تعاملات اجتماعی، پایداری نکردن حق مردم، احساس مسئولیت و تکلیف، آگاهی از عقاید و دیدگاه‌های اساسی، نگرانی نسبت به آسایش اجتماعی و داشتن روحیه بردباری تحقق می‌یابد. پس، با توجه به در نظر گرفتن عقیده‌ها و دیدگاه‌های اساسی حقوقی در جامعه و تعیین مسئولیت‌ها و تکلیف‌ها و احساس تعاق و در نظر گرفتن تعامل‌های اجتماعی می‌توان حد زیادی از طریق مسئولیت اجتماعی و فرهنگی بر شهروند فرهنگی تاثیر گذاشت. دهمین بعد یعنی وضعیت اقتصادی و اجتماعی از طریق سه مولفه شرایط مالی، ساختار اجتماعی و جایگاه اجتماعی محقق می‌شود. بنابراین، وضعیت اقتصادی و اجتماعی و داشتن شرایط مساعد در زندگی و داشتن جایگاه اجتماعی در سطح جامعه قطعاً در بهبود وضعیت مثبت شهروندی فرهنگی موثر خواهد بود. یازدهمین بعد گرایش‌های فرهنگی بود که از طریق پنج مولفه حمایت خانواده، تصور مثبت از محیط، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی شهروندان تحقق می‌یابد. پس، ارتقای سطح گرایش‌های فرهنگی و در نتیجه شهروند فرهنگی می‌توان با استفاده از مولفه‌های فوق و بالابردن سطح دانش فرهنگی و سرمایه فرهنگی در جامعه و عینیت بخشی به سرمایه فرهنگی و اجتماعی عملیاتی شود. دوازدهمین بعد یعنی پذیرش سرمایه اجتماعی از طریق دو مولفه سرمایه نهادی و سرمایه عینی محقق می‌شود. بنابراین، برای داشتن شهروندانی فرهنگی از طریق پذیرش اجتماعی باید زمینه را برای تقویت و شکوفایی سرمایه‌های نهادی و عینی فراهم کرد.

با توجه به نتایج این پژوهش برای بهبود و توسعه شهروند فرهنگی در جامعه لازم است تا ابعاد شناسایی شده در این مطالعه (فرهنگی/ اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، مشارکت شهروندی، هویت شهروندی، اعتماد بین شخصی، توسعه رسانه‌ها از ارتباطات جمعی، گرایش به پیروی از قانون، گرایش به پایبندی به قوانین، مسئولیت اجتماعی و فرهنگی، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، گرایش‌های فرهنگی و پذیرش سرمایه اجتماعی) مد نظر قرار گیرد و آنها را از طریق مولفه‌های شناسایی شده برای هر یک تقویت نمود. اگر چه این ابعاد برای همه

13. Kuttner PJ. (2015). Educating for cultural citizenship: Reframing the goals of arts education. *Curriculum Inquiry*; 45(1): 69-92. doi: 10.1080/03626784.2014.980940
14. Bokharai A, Sharbatian MH, Kabiri L. (2017). Sociological analysis of cultural citizenship status (Case Study: Tonekabon Citizens). *Journal of Applied Sociology*; 28(2): 179-216. doi: 10.22108/jas.2017.22635
15. Zarycki T, Smoczynski R, Warczok T. (2022). Cultural citizenship without state: historical roots of the modern Polish citizenship model. *Theory and Society*; 51: 269-301. doi: 10.1007/s11186-021-09465-x
16. Rodriguez NN. (2018). From Margins to Center: Developing Cultural Citizenship Education through the Teaching of Asian American History. *Theory and Research in Social Education*; 46(4): 528-573. doi: 10.1080/00933104.2018.1432432
17. Semnani MM, Davazadah Emami H, Sadeghi Deh Cheshmeh M. (2021b). Investigating the effective factors and consequences of the cultural citizen model and its validation. *Journal of Educational Administration Research Quarterly*; 12(48): 97-122.
18. Teimouri S, Kavousy E, Ghayoomi A. (2021). Presenting a model for cultural citizenship development in the metropolis of Tehran. *Sociological Cultural Studies*; 12(1): 27-72. doi: 10.30465/scs.2021.22574.1928
19. Khanmohammadi Hezave H, Zarei Matin H, Mirehei M, Akhavan Alavi SH, Faraji A. (2020). Designing a model of the Islamic-Iranian citizenship culture based on the metasynthesis method along with suggestions for its development. *Organizational Culture Management*; 18(2): 351-377. doi: 10.22059/jomc.2019.207184.1007586
5. Semnani MM, Davazdah Emami H, Sadeghi Deh Cheshmeh. (2021a). Presenting a model of cultural citizen (Case study: Tehran). *Journal of Islamic Life Style*; 5(1): 31-46.
6. Kuang K, Wilson SR, Tian Z, Buzzanell PM. (2022). Development and validation of a culturally adapted measure of communication resilience processes for Chinese contexts. *International Journal of Intercultural Relations*; 91: 70-87. doi: 10.1016/j.ijintrel.2022.09.003
7. Wang Q. (2018). Studying cognitive development in cultural context: A multi-level analysis approach. *Developmental Review*; 50(1): 54-64. doi: 10.1016/j.dr.2018.03.002
8. Flitton A, Currie TE. (2022). Assessing different historical pathways in the cultural evolution of economic development. *Evolution and Human Behavior*; 43(1): 71-82. doi: 10.1016/j.evolhumbehav.2021.11.001
9. Ghayomi R. (2017). Cultural citizenship and gender differences. *Journal of the Urban Development and Organization: Haft Shahr*; 4(57-58): 85-93.
10. Deeb-Sossa N, Boulware J. (2022). "We are not a token!": Cultural citizenship and transformational resistance in higher education. *Urban Education*; 57(7): 1145-1176. doi: 10.1177/0042085918802629
11. Munoz SM. (2018). Unpacking legality through "La Facultad" and cultural citizenship: Critical and legal consciousness formation for politicized latinx undocumented youth activists. *Equity & Excellence in Education*; 51(1): 78-91. doi: 10.1080/10665684.2018.1441762
12. Falkner A, Payne KA. (2021). "Courage to take on the bull": Cultural citizenship in fifth-grade social studies. *Theory and Research in Social Education*; 49(1): 78-106. doi: 10.1080/00933104.2020.1831675

20. Bahrami V, Niazi M, Mousavi M, Sohrabzade M. (2019). An analysis of citizenship culture and its determinants (Case study: Lorestan province). *Journal of Iranian Social Studies*; 13(1): 31-59. doi: 10.22034/jss.2019.38122
21. Ahmadi Y, Alipoor P. (2018). Institutional-collective components and citizenship culture (Case study: Citizens of Sanandaj). *The Socio-Cultural Research Journal of Rahbord*; 7(1): 227-251.
22. Al-Sabeelah AMS, Alraggad FEA, Abou-Ameerh OA. (2015). The dimensions of the citizenship concept among the Jordanian university students. *International Education Studies*; 8(8): 87-102. doi: 10.5539/ies.v8n8p87